

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ МЕЛЬНИК ПРОТИ УКРАЇНИ ”

(Заява № 23436/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

28 березня 2006 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Мельник проти України»

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Ж.-П. КОСТА (J.-P. COSTA), *ГОЛОВА*,
п. І. КАБРАЛ БАРРЕТО (I. CABRAL BARRETO),
п. К. ЮНГВІРТ (K. JUNGWIERT),
п. В. БУТКЕВИЧ (V. BUTKEVICH),
п. М. УГРЕХЕЛІДЗЕ, (M. UGREKHELIDZE),
ПАНІ А. МУЛАРОНІ (A. MULARONI),
ПАНІ Е. ФУРА-САНДСТРЬОМ (E. FURA-SANDSTRÖM), *СУДДІ*,
ТА ПАН С. НАЙСМІТ (S. NAISMITH), *СЕКРЕТАР СЕКЦІЇ*,
ПІСЛЯ ОБГОВОРЕННЯ В НАРАДЧІЙ КІМНАТІ 7 БЕРЕЗНЯ 2006 РОКУ,
ВИНОСИТЬ ТАКЕ РІШЕННЯ, ЩО БУЛО ПРИЙНЯТЕ ЦЬОГО ДНЯ:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 23436/03), поданою до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянкою України Мельник Галиною Іванівною (далі — заявниця) 10 липня 2003 року.

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений Уповноваженим — пані Валерією Лутковською.

3. 24 березня 2005 року Суд вирішив направити скаргу за п. 1 статті 6 щодо відсутності доступу до суду на комунікацію з Урядом. Відповідно до п. 3 ст. 29 Конвенції Суд вирішив, що прийнятність та суть скарги будуть розглядатись разом.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Заявниця народилася у 1954 році та проживає у с. Білашки, Вінницька область, Україна.

У 2001 році заявниця звернулась до Староміського районного суду м. Вінниці з позовом до свого колишнього роботодавця — ВАТ «Вінницька кондитерська фабрика» про поновлення на посаді та отримання компенсації.

12 листопада 2001 року суд припинив розгляд справи за позовом заявниці на підставі того, що вона не з'явилась у судові засідання.

27 лютого 2002 року Вінницький апеляційний суд залишив рішення від 12 листопада 2001 року без змін. 26 квітня 2002 року заявниця подала касаційну скаргу.

29 квітня 2002 року Староміський районний суд відхилив касаційну скаргу заявниці як таку, що подана з пропусченням строку. Суд констатував, що згідно з новою редакцією статті 321 Цивільного процесуального кодексу (далі — ЦПК), яка набула чинності 4 квітня 2002 року, строк для подачі касаційної скарги становить один місяць. Заявниця перевищила цей строк, подавши скаргу тільки 26 квітня 2002 року. У рішенні не було зазначено жодних посилок на фактичний строк, якого не дотрималась заявниця.

9. 9 вересня 2002 року Вінницький апеляційний суд залишив рішення від 29 квітня 2002 року без змін.

10. 5 лютого 2003 року палата з трьох суддів Верховного Суду України відхилила касаційну скаргу на рішення від 29 квітня та 9 вересня 2002 року.

ВІДПОВІДНЕ ВНУТРІШНЄ ЗАКОНОДАВСТВО

1. Конституція України 1996 року

11. Частина перша статті 58 Конституції України визначає, що закони та інші нормативні акти не мають зворотної сили в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

2. Цивільний процесуальний кодекс України 1963 року (зі змінами)

12. На момент винесення рішення судом апеляційної інстанції перший пункт статті 321 ЦПК передбачав, що касаційна скарга подається протягом трьох місяців з дня проголошення рішення суду апеляційної інстанції або протягом одного року з дня проголошення рішення суду першої інстанції, якщо ці ухвали або рішення не були оскаржені в апеляційному порядку.

13. 7 березня 2002 року Верховна Рада України внесла зміни до ЦПК (далі — зміни до закону), включаючи дану статтю. Ці зміни набули чинності 4 квітня 2002 року. Нова редакція статті 321 встановлювала термін в один місяць для подання касаційної скарги на рішення апеляційного суду.

ПРАВО

I. ЩОДО СТВЕРДЖУВАНОВОГО ПОРУШЕННЯ П. 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

14. Заявниця скаржилась на те, що рішенням про припинення розгляду її трудового спору та відмовою в задоволенні її касаційної скарги на це рішення її було позбавлено права доступу до суду в порушення п. 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає наступне:

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру (...)».

A. Прийнятність

1. Попередні заперечення Уряду

15. Уряд стверджував, що заявниця не подавала клопотання до національних судів щодо продовження строку для подання касаційної скарги, отже, вона не вичерпала доступних національних засобів правового захисту. Уряд вважав, що таке клопотання є ефективним засобом.

16. Заперечивши це твердження, заявниця зазначає, що вона не пропустила строки для подання касаційної скарги і тому не повинна була подавати клопотання про подовження строків. Вона стверджувала, що вичерпала всі доступні внутрішні засоби правового захисту, оскаржуючи відмову суду першої інстанції прийняти її касаційну скаргу до судів вищої інстанції.

17. Суд звертає увагу на те, що скарги заявниці щодо відсутності доступу до суду базувались на двох підставах. Оскільки заявниця скаржилась на рішення Староміського районного суду від 12 листопада 2001 року про зупинення провадження у її справі, засоби правового захисту, запропоновані Урядом, могли мати значення для початкового провадження, оскільки

заявниця не оскаржила рішення до Верховного Суду. Таким чином, ця частина скарги має бути відхилена на підставі пп. 1 та 4 статті 35 Конвенції через невичерпання національних засобів захисту.

18. Проте, оскільки заявниця скаржитися на відсутність доступу до суду касаційної інстанції, Суд звертає увагу на те, що заявниця оскаржила рішення, що позбавило її такого доступу до всіх інстанцій. Таким чином, заперечення Уряду щодо цієї скарги повинні бути відхилені як невідповідні.

2. Висновок щодо прийнятності

19. Суд зазначає, що скарга щодо відсутності доступу до касаційної інстанції не є явно необгрунтованою у сенсі п. 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною за будь-яких інших підстав. Таким чином, скарга повинна бути визнана прийнятною та решта скарг за п. 1 статті 6 визнані неприйнятними.

В. Суть

20. Уряд стверджує, що право заявниці на судовий захист не було порушено, оскільки її справа вирішувалася у судах двох інстанцій. Уряд вважав, що питання, порушене заявницею, є подібним до того, що розглядалось Судом у справі *Brualla Gyme de la Torre v. Spain* (judgment of 19 December 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII). Уряд стверджував, що процедурні зміни мали негайний ефект, що доступ до касаційної інстанції міг бути більш жорстким та що зміни були передбачуваними, оскільки вони логічно продовжували судову реформу, яка розпочалася у червні 2001 року.

21. Заявниця стверджувала, що її справа мала розглядатися за старими процесуальними нормами, оскільки рішення, яке вона оскаржувала, було винесено раніше, ніж набули чинності зміни до закону.

22. Суд нагадує, що право на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду (див *Golder v. the United Kingdom* judgment of 21 February 1975, Series A no. 18, p. 18, § 36), не є абсолютним; воно може бути обмеженим, особливо щодо умов прийнятності скарги. Однак право доступу до суду не може бути обмежено таким чином або у такій мірі, що буде порушена сама його сутність. Ці обмеження повинні мати законну мету та бути пропорційними між використаними засобами та досягнутими цілями (див. *Guirín v. France* judgment of 29 July 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-V, p. 1867, § 37).

23. Правила регулювання строків для подання скарги, безумовно, має на меті забезпечення належного відправлення правосуддя і дотримання принципу юридичної визначеності. Зацікавлені особи повинні розраховувати на те, що ці правила будуть застосовані. У той же час такі правила в цілому або їх застосування не повинні перешкоджати сторонам використовувати доступні засоби захисту (див. *Pérez de Rada Cavanilles v. Spain* judgment of 28 October 1998, *Reports* 1998-VIII, p. 3255, § 45). Суд підкреслює, що оскільки питання стосується принципу юридичної визначеності, це піднімає не лише проблему трактування правових норм у звичайному сенсі, а також і проблему недоцільного формулювання процесуальних вимог, яке може перешкоджати розгляду позову щодо суті, тим самим спричиняючи порушення права на ефективний судовий захист (див., *mutatis mutandis*, the *Miragall Escolano and others v. Spain* judgment, no. 38366/97, § 37, ECHR 2001-I; *Zvolšká and Zvolško v. the Czech Republic* judgment, no. 46129/99, § 51, ECHR 2002-IX).

24. Більш того, спосіб, у який стаття 6 застосовується до апеляційних та

касаційних судів, має залежати від особливостей процесуального характеру, а також до уваги мають бути взяті норми внутрішнього законодавства та роль касаційних судів у них (див., наприклад, *Monnell and Morris v. the United Kingdom* judgment of 2 March 1987, Series A no. 115, p. 22, § 56, and the *Helmers v. Sweden* judgment of 29 October 1991, Series A no. 212-A, p. 15, § 31); вимоги до прийнятності апеляції щодо суті закону мають бути більш жорсткими, ніж для звичайної апеляційної скарги (*Levages Prestations Services v. France* judgment of 23 October 1996, *Reports* 1996-V, p. 1544, § 45).

25. Суд зазначає, що в цій справі заявниця подала касаційну скаргу після того, як її справа була вирішена в судах першої та апеляційної інстанції. Суд нагадує, що, як раніше зазначалося, касаційна скарга в українському цивільному процесі може розглядатися як ефективний судовий засіб в сенсі п. 1 статті 35 Конвенції стосовно тих рішень судів нижчих інстанцій, які постановлено після 29 червня 2001 року, і тому мав би бути використаним (див. *Vorobyeva v. Ukraine* (dec.), no. 27517/02, 17 December 2002). Такою була ситуація заявниці, коли рішення апеляційного суду було прийняте 27 лютого 2002 року.

26. Суд також зазначає, що клопотання заявниці щодо дозволу на касаційне оскарження було визнано неприйнятним на підставі того, що вона пропустила строк, визначений статтею 321 ЦПК. На думку Суду, як і у справі *Osu v. Italy* (№ 36534/97, рішення від 11 червня 2002 року), необхідно дослідити, чи можна вважати перебіг строку прогнозованим з точки зору заявниці.

27. Суд не досліджує в цілому принцип негайного впливу процесуальних змін на позови, що розглядаються (див. *Brualla Gyme de la Torre v. Spain*, раніше згадувана, § 35). Цей принцип також підтверджувався у справі *Vorobyeva v. Ukraine* (раніше згадувана), де заявниця не використала судові засоби, які були введені, доки її позов ще розглядався.

28. Суд зазначає у даній справі, що за відсутності будь-яких перехідних чи таких, що мають зворотну силу, вимог у змінених положеннях заявниця могла обґрунтовано очікувати, що новий кінцевий строк буде перенесений на 4 травня 2002 року (через місяць після набуття змінами чинності). Суд вважає, що такий кінцевий строк був би передбачуваним для заявниці, оскільки вона мала б ще місяць, щоб подати свою апеляційну скаргу після набуття змінами чинності, навіть якщо цей новий кінцевий строк зменшив строк, передбачений старим ЦПК (тобто 27 травня 2002 року, через три місяці після проголошення рішення Вінницького апеляційного суду, на яке подавалась касаційна скарга).

29. Однак Суд звернув увагу, що жоден з вищезазначених кінцевих строків не був перевищений заявницею, яка подала касаційну скаргу 26 квітня 2002 року. Незважаючи на це, 29 квітня 2002 року Староміський районний суд відхилив скаргу заявниці як подану з пропусшенням строку на підставі нового закону від 4 квітня 2002 року. Це означає, що положення нового закону могли застосовуватись ретроспективно у справі заявниці, вимагаючи від заявниці подати касаційну скаргу протягом місяця після рішення апеляційного суду (тобто 27 березня 2002 року), до того як зміни до закону вступили в силу. Суд сумнівається, що за таких обставин рішення суду першої інстанції від 29 квітня 2002 року, яке було залишене без змін апеляційною та касаційною інстанцією, може вважатися прогнозованим відповідно до внутрішнього законодавства.

30. Суд нагадує, що ретроспективність цивільного законодавства категорично не заборонена нормами Конвенції і в даному випадку може бути застосована (див., *mutatis mutandis*, № 8531/79, рішення Комісії від 10 березня 1981 року, *Decisions and Reports* 23, с. 203-211). Тим не менше, коли питання

стосується ефективного засобу правового захисту, цей засіб правового захисту має існувати з достатньою мірою певності (див. *Vorobyeva v. Ukraine*, згадана вище). У зв'язку з цим Суд дотримується думки, що застосування зворотного в часі цивільного процесуального законодавства порушуватиме принцип юридичної визначеності і буде несумісним з нормами закону, якщо він позбавляє особу доступу до засобів правового захисту, які мали б бути ефективними згідно з положеннями п. 1 статті 35 Конвенції.

31. Суд, нарешті, зазначає, що природа процесуальних змін була покликана пришвидшити цивільний процес та зменшити його загальну тривалість. Немає підстав вважати, що у цій справі намір був подібним, як у справі *Brualla Gymez de la Torre*, тобто направлений на обмеження доступу до суду третьої інстанції певної категорії справ. Незважаючи на очевидно законну мету, на думку Суду, відхилення касаційної скарги заявниці не відповідало меті цих процесуальних змін.

Відповідно, у справі мало місце порушення п. 1 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

32. Заявниця також посилається на статті 1 та 13 Конвенції щодо тієї самої скарги, без будь-яких інших уточнень. Суд вважає, що скарга у цій частині повністю необґрунтована. Це означає, що вона явно необґрунтована і має бути відхилена на підставі пп. 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

33. Відповідно до статті 41 Конвенції:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє пра-во відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

Заявниця просила Суд присудити їй відшкодування шкоди без будь-якого обґрунтування чи визначення її вимог.

Суд, на засадах справедливості, присуджує заявниці 500 ЄВРО для відшкодування моральної шкоди.

B. Витрати та видатки

36. Заявниця не подала жодних вимог за цим пунктом. Відповідно, Суд нічого не присуджує.

C. Пеня

37. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки (tagдіпаі Іепсііпд гаіе) Європейського центрального банку, до якої мають бути додані три від-сотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу щодо відсутності доступу до касаційного суду на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції прийнятною, а решту заяви —

неприйнятною;

2. *Вирішує*, що було порушення п. 1 статті 6 Конвенції;

3. *Вирішує*, що:

(а) протягом трьох місяців від дати, коли рішення стане остаточним згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявниці 500 ЄВРО (п'ятсот ЄВРО) для відшкодування моральної шкоди;

(б) вищезазначена сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача на дату розрахунку, а також сума будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявниці;

(с) після закінчення вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на вказану суму нараховуватиметься відсоток у розмірі граничної позичкової ставки (marginal lending rate) Європейського центрального банку, що діятиме протягом періоду несплати, плюс три відсотки (simple interest);

4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою, повідомлено письмово 28 березня 2006 року відповідно до пп. 2 та 3 статті 77 Регламенту.

С. Найсміт (S. NAISMITH)
Секретар секції

Ж.-П. Коста (J.-P. COSTA)
Голова секції

